

Rustem Müeydin

MUQADDEME

Nasıl bayram olsa olsun, onı degerli qarşılq, şeñ ötkermek adet olğan. Bütün dünya kütken Yılbaş bayramını ise – daa da şeñ keçirmek için er kes elinden kelgenine köre yaraştırmağa tırışa. İnsanlarda öyle bir eminlik bar ki, yañı yılın qarşılq alğandaki quvançlı duyğuları, sanki dersin, bütün yıl boyu onıñnen yoldaş olıp ketecekler,

Yılbaş gecesini er kes ziyafetnen ötkerip olamağanlarını köz ögüne alıp, aşayıt malları kombinatınıñ medeniyet sarayındaki aveskârlar tögeregine qatnağanlar toplasıp, otuz bir dekabrde bedava, lâkin davetnameler dağıtıp, kontsert bermeye añaştıq. Evelden programma tizip, repetitsiyağa büyük coşqunlıqnen kiriştik. Kontsertni alıp baruv maña avale etildi.

Vazifemi meraqlı eda etmem için, icviy-mizahiy malzemeler araştırdım. Merum artistimiz Ablâmit Ümerov kontsertni alıp barğanda, özenbaşlı Amet aqaynıñ qıyafetinen, seyirciler zalınıñ artından, şamata qoparıp sanağa adımlağanşı hatırlap, men de öyle yapmağa qarar berdim. Bu fikirni arqadaşlarım da, bediy yolbaşçımız da begendiler ve afişağa da yazmaqı lâyıq kördiler.

Niaet, eski yılın soñki kününiñ aqşamı keldi. Kontsertke davet etilgenler, mahsus azırlanğan bileterini kösterip, medeniet sarayınıñ foyesine kirmege başladılar. Viz - kontsertni alıp barıcılar ise, sana artındaki odalarda kiyimlerimizni deñiştiryüvnen meşğul oldıq.

Seyirciler zalını toldurğan soñ, çalğıcılar sanağa yerleşip, perde artında yavaştan Spendiarovnıñ “Qırım eskizleri”ni icra etmege başladılar. Men, perdeni açıp-qapatmaq avale olunğan yigitke muracaat etip:

– Men ketem. Perdeni üç daqqadan açsañ, yetip bararım, – dedim de, sananıñ artındaki qapıdan tışarı çıqıp, medeniyet sarayınıñ ög qapısı tarafqa adımladım.

Men binanıñ köşesinden aylanğanımnen, bir qaç keçikken seyirci aşırıp qapıdan kirgenlerini körip, biraz toqtaldım da, qapı qapalğanınen, kilitlemezden evel kirmek için yuvurdım. Qapını tartıp içeri kirecek olsam, esli-başlı kontrolör qadın:

– Grajdanın, biletiñiz barmı? – dep soradı. Men hoş tebessümnen:

– Tanımadıñız mı? Men Özenbaşlı Amet aqay olam, – dedim üstümdeki kiyimim ve qalpağımı kösterip.

– Amet aqay olasız mı, Memet aqay olasız mı, maña farqı yoq. Biletiñiz olmasa, eviñizge qayıp raatlana bilesiz. Şimdi meraqlı kontsert olacaq, qapını kilitlep içeri kirecegim. Vaş kütüp turmañız, – dep qartanay qapını tarttı.

– Siz meni añlamadıñız. Men konferansye olam, – dep qapını ayağımnen tuta qoydım.

– Siz uydurğan yalanlar maña keçmez. Bu binada ötkerilgen konferentsiyanıñ bitkenine tamam dört kün oldı. Siz keçiktiñiz, – dep qartanay qapını tartacaq oldı. Bu vaqıtta içeride, seyircilerin elçirpmalarından divarlar sarsılmaqta edi. Men çıqışqa keçikkenimi añlap, içeri soqlacaq oldım. Qartanay közlüğünü mañlayına köterip, betime tikildi de:

– Bu saç-saqalıñıznen yalan uydurıp, kontsertke biletsiz kirmege utanmaysız mı? – dedi.

– Niçün añlamaysız ya? Men artistim. Şimdi içeri kirip, vazifemi icra etecegim. Men sizni aldat...

Qartanay benim sözümi bölip:

– Sizniñ cilveñiz maña keçmez. Men siz kibi artistlerni çoq kördim. Vazifeñizni eviñizde icra etersiz, – dedi.

– Menim, sizge dayr iç bir türlü cilvem yoq. Men sizge oğul ya da torun çağındaki insanım.

Qartanay şubeli-şubeli baqtı da:

– Eger aqiqaten biletsiz kirmege aqqıñız olsa, benim kelinimden bir kâğıtçıq ketiriñiz, soñ yiberirim, – dedi.

– Ya kelininiñ qayda?

– Evge ketti. Ümütsizden torunım hastalandı. Men mında kelip kelinime haber ettim de, onıñ yerine özüm qalıp, balasınıñ derdine çare tapmaq için evge qaytardım. Kontsertke biletsiz kim kireceğini ve kim kirmeyceğini o bile.

Bu vaxıt zaldaki gürdeli elçirpmalara sızgıruv sesleri de qoşulmağa başladılar. Men eyecanlanıp:

– Keliniñizniñ evi qayda? Onı nasıl tapayım? – dep soradım aşırıqanlıqnen.

– Qızışmañız. Acele işke şeytan qarışır, – dep qartanay, kelininiñ adresini añlatmağa başladı.

– Mindan soqaqqa çıqıp solğa burulırsıñ da, üç yüz metr qadar ketken soñ, üçüncü nomeralı avtobusqa minersıñ. Yedi duraq ketken soñ tüşip, birinci avtobusqa minersıñ. Soñunacek ketip tüşersıñ de, yoluñı devam etip, bir kilometr qadar ketersıñ. Dört yol ağzında GAİ yerleşken evçikni köfersıñ. O yerde sağğa burulıp eki yüz metr qadar ketseñ, Miçurin soqağını köfersıñ. Yedinci nomerada biz yaşaymız. Taparım dep özüñe işanmasañ, o yerlerde kimden sorasañ, kösterir.

– Ya ne dep soraycağım?

– Rametli “mır-mır” Muratniñ qarısı “zır-zır” Zılha bitay, oğlu “cır-cır” Cafernen qayda yaşaylar dep sorasañ, bizni bilmegen yoq.

– “Zır-zır” siz olsañız kerek. Ya “cır-cır” da evde olmasa, kelininiñni nasıl soraycağım?

– “Fır-fır” Fera, – dedi qartanay, kesen-kes.

Öyle eyecanlandım ki, özüm farqına barmayıp: mır-mır, cır-cır, zır-zır, fır-fır, – dep tekrarladım. Soñ esimi toplap:

– Sizniñ eviñizge barıp kelüvim ne qadar vaxıt ala bilir? – dep soradım “zır-zır”dan.

– Bu yerde baş kütüp çoq eglenmeseñ, avtobuslar da muntazam yürseler, üç-dört saatta bu yerge qayıp kelmege mümkün. Üç-dört saattan soñ bu yerde qalğan adam olurmu? Ketirgen şu kâğıtçığını kimge bereceğim?

– Bu yerde qaravul qart ola, oña berirsıñ.

– Soñ o da qapını açıp, meni, boşap qalğan temaşacılar zalına kirsetir, öylemi?

– Onda anahtar olmay. Qapını açmağa da aqqı yoq. O vaxıttan soñ temaşacılar zalında ne işiñ bar? – dep qartanay közüme tikildi. O, bir şeyler daa ayttı ama, sözleri qulağıma kirmediler. Açıvdan, közlerime qaranlıq çöküp-çöküp keçti. Seyirciler şamatanı ep arttırmaqtalar. Çalğıcılar “Qırım eskizlerini” endi qaçınıcı kere çalalar ama, olarnı diñlegen yoq. Endi ne olsa olsun dep, qartanaynı iteklep, içeri kirmege karar berdim. Lâkin qartanay eki elinen belime sarılıp: “Yardım etiñiz! Yardım etiñiz!” – dep bağırladı.

Eki omuzıma qısqaç kibi yapışqan eki el, meni tışarı tartıp çıqardılar. Baqsam, yeñlerinde qırmızı sarğıları olğan eki yaş tura: – Ya sizler kimler olasız? – dep soradım olardan.

– Men Asanım. Ötmek zavodınıñ işçilerimiz, – dedi biri.

– Men ise, Üseinim. Drujinnikler olamız, – dedi digeri,

– Men de Özenbaşlı Amet aqay olam, yani, konferansye, – dedim hoş tebessümnen, endi aqiqat yerini tapacağına emin olup. Şu arada, kenarda turğan “Zır-zır” parmağınen şaqağını kösterip, drujinniklerge işmar etmesinmi.

– Pek yahşı, emce. Biznen yürüñiz, – dediler drujinnikler.

– Qayda? Menim vaqtım yoq. Men kontsert alıp baracağım, – dedim eyecanlanıp.

– Yahşı, yahşı, emce. Kontsert endi keteç Alğış seslerini özüñiz de eşitedirsiz ya. Biznen yürüñiz! – dediler olar biraz serteyip ve eki taraftan ellerimi tutup.

– Özleriñiz yahşı yigitlerge oşaysız. Meni diñle ve vazietimi añlañız, – dep meseleni añlatmağa intildim.

– Bizge ayıp turmasañız da olur. Anda añlatırsız, – dep meni adımlatmağa tırıştılar.

Endi ne yapayım? Aydı, ne olsa, olacaq dep, ellerimi küçnen silktim de, olardan qurtulup, sanağa kirilgen art qapı tarafqa yuvurmağa başladım. Baqsam, olar da menden qalışmaylar. İçeri kirgenimnen qapını mandallap, drujinniklerni tışta qaldırmağa niyetleidim ama, qapını tartqanımnı, onı menden evel mandallağanlarını añladım. Men qapığa bir qaç yumurıq tüşürüp, medeniyet sarayınıñ etrafında, terekleriñ arasında bayağı çapqalap, drujinniklerni keride qaldırğan soñ, şu qapığa tekrar urundım. Qapınıñ mandalını açqanlar ama, men içeri kirgenimnen, artımdan drujinnikler de kelip soquldılar.

Sanadaki çalğıcılar ne yapacaqlarını bilmeyip, zaldaki şamatağa acizliknen baqıp otura ediler. Men, artımdan quvalağanlardan qaçıp, doğru sanağa çıqtım. Baqsam, Asannen Üsein eki

tarafımda bulundılar. Zaldaki şamata birden toqtadı. Daa qayda qaçayım? Şu arada aqlıma acayıp bir fikir keldi.

– Aqşam şerifiñiz hayır olsun! – dep muracaat ettim temaşacılarğa. – Kontsertimizni açmaq içün, ötmek zavodınıñ işçileri Asannen Üsein, ağır ava ve qaytarma oyunını icra etecekler, – dedim.

Elçirpmalar gürlep kettiler. Drujinnikler: “Siz ne yapasız şu?” – dep nege oğrağanlarını bilmeyip, şaşıp qaldılar. “Yahşı yigitlerge oşaysız. Oynay beriñiz. Aks taqdirde, mashara olursız, – dep çalğıcılarğa işmar ettim. Olar çalmağa başladılar. Asannen Üsein ise, istemey-istemey başlasalar da, öyle oyun töşediler ki, mahsus azırlanğan oyuncılarımızdan qalışmadılar. Oyunları bitkeninen olar sana artınamaña doğru adımladılar. Men de, arqadaşlarım meni olarğa bermeyceklerine emin olup turdım. Drujinnikler yanıma kelip, elimi tuttılar da: “Biz şübelengen edik ama, siz aqiqaten Özenbaşlı Amet aqay ekensiz. Sağ oluñız ve bizni afu etiñiz”, – dep sağıqlaşıp kettiler. Biz ise, kontsertimizni devam etip, seyircileriñ ruhlarını kötermege tırıştıq. Kontsertimizge muqaddeme işte bundan ibaret oldı.

1993 s.